Úvod

Nové zpracování tradiční analytické publikace přináší obraz vybraných tendencí demografického, sociálního, ekonomického a environmentálního vývoje Pardubického kraje v roce 2025, s návazností na vývoj v předchozích letech. Zahrnuje oblasti, kde můžeme vývoj kvantifikovat pomocí statistických ukazatelů, přičemž klademe důraz na jevy v kraji významné.

Vzhledem k tomu, že od ustavení krajů v současné podobě uplynulo 25 let, snažíme se postihnout vývoj i v celém čtvrtstoletí jejich existence. Kraje vymezil ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, který nabyl účinnosti 1. ledna 2000. Česká republika tehdy byla rozdělena na 14 krajů (včetně Prahy). Dne 12. dubna 2000 byl Parlamentem přijat zákon č. 128/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), který upravuje postavení a orgány samosprávných krajů. Krajská samospráva pak začala fungovat od 1. ledna 2001, a to po prvních volbách do krajských zastupitelstev 12. listopadu 2000. V prosinci 2000 pak zastupitelstva krajů zvolila rady a hejtmany.

Území některých krajů se od roku 2000 změnilo. K 1. lednu 2005 přešlo 25 obcí z Kraje Vysočina do Jihomoravského kraje a 3 obce z Moravskoslezského kraje do Olomouckého. K 1. lednu 2016 se vlivem zrušení vojenského újezdu Brdy a zmenšení ostatních vojenských újezdů změnilo území několika krajů. Podrobněji se územními změnami zabýváme na začátku kapitoly 1 Demografický vývoj.

Podle zákona č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů, se území České republiky člení na správní obvody krajů, které jsou složeny ze správních obvodů obcí s rozšířenou působností (s výjimkou hlavního města Prahy). Správní obvody obcí s rozšířenou působností jsou vymezeny výčtem obcí a vojenských újezdů. Těmito správními obvody jsou vymezeny rovněž okresy (v hlavním městě Praze jsou na úrovni okresů obvody). V návaznosti na tento zákon vstoupily v platnost vyhlášky Ministerstva vnitra, které správní obvody přesně vymezují. V důsledku toho došlo s účinností od 1. 1. 2021 ke změně území okresů Nymburk, Kolín, Domažlice, Plzeň-jih, Semily, Jablonec nad Nisou, Vsetín a Zlín. Změnila se také území správních obvodů obcí s rozšířenou působností Český Brod, Lysá nad Labem, Turnov, Jablonec nad Nisou, Havlíčkův Brod a Jihlava. S účinností od 1. 1. 2023 došlo na základě vyhlášky Ministerstva vnitra v Olomouckém kraji k přesunu obce Přemyslovice ze správního obvodu ORP Prostějov do správního obvodu ORP Konice. Na úrovni krajů naopak od roku 2016 k žádné územní změně nedošlo.

V textu uvádíme nejen vývoj na území kraje, ale i srovnání s ostatními kraji Česka. Mimo to jsme opět zařadili samostatnou kapitolu s mezikrajským srovnáním. Vzhledem k systému postupného zpracování ročních dat nebyly v době uzávěrky v některých oblastech ještě k dispozici kompletní údaje za rok 2025. Proto v některých tématech (především makroekonomika, některé sociální statistiky a údaje o emisích) uvádíme časový pohled pouze do roku 2024. Stejně jako v předešlých letech jsme se z územního hlediska v textu neomezili na kraj jako celek, ale snažili se opět postihnout i rozdíly uvnitř jeho území, a to z pohledu okresů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností nebo velikostních skupin obcí.

Obdobné analytické materiály s jednotnou osnovou byly zpracovány i na všech dalších krajských pracovištích ČSÚ. Tabulková část má sjednocený obsah, aby byla uživatelům usnadněna možnost srovnání vývoje v jednotlivých krajích. Tabulková příloha analýzy může obsahovat pouze omezený počet statistických ukazatelů. Více informací v podrobnějším územním členění můžete najít v DataStatu (https://data.csu.gov.cz/datastat/dash), případně můžete kontaktovat pracoviště informačních služeb na krajské správě ČSÚ.

Aktuální krajské údaje průběžně zveřejňujeme také na internetové adrese www.csu.gov.cz/pardubicky. Komplexní pohled na vývoj v kraji a jeho dílčích územních celcích poskytuje Statistická ročenka Pardubického kraje, kterou pravidelně vydáváme ve druhé polovině měsíce prosince. Přehled vybraných ukazatelů o vývoji regionu v průběhu roku nabízí Statistický bulletin Pardubického kraje, který vychází vždy 95. kalendářní den po skončení příslušného čtvrtletí.